

R. P. Thomæ Tamburini È Societate Jesu Opera Omnia

Tamburini, Tommaso

Lugduni, 1689

Caput VI. An extreme, vel graviter indigenti liceat furari.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-78172](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-78172)

II. *inquam, possis occulte ab eodem Caio ea centum per compensationem auferre?*
 Respondo posse: Sic de Lugo, *sect. 4. num. 119.* quia his circumstantiis injuste Caius Fidejussionem ex-
 co, Judo, qui neciebat Caium esse debito-
 rum, vel Titij, secundum allegata? & probata
 foro extremo, te condemnaverit? cui condemnatio-
 in foro conscientiae non est standum; quia inini-
 que falsa presumptioni, vide in simili Mol. ac Med. cit.
 de Lugo, *4. sect. 6. num. 114.*
 2. Quid de fideiussore in ordine ad eum, cui ipse fi-
 deiussit, v. g. tu fideiussisti Titio debenti centum Caio,
 et compellus à Indice fuisti ea solvere Caio, potesne
 centum occulte tibi accipere à Titio? Respondo posse,
 Titius nec alius expressè promiserit non
 tibi damnum ob susceptam fidejussionem.
 Lugo, *lib. 2. cap. 20. dub. 14. num. 119.* id tanquam
 eorum supponentem. Ratio est, quia (nisi proilus con-
 trarium exprimat) semper implicite intelligitur fide-
 jussor nolle quid amittere de suo, cum donatio nunquam
 promittatur, nisi expressè fiat.

§. VII. Compensatione ex bonis Defuncti.

*Extat: An licite possis retinere, tibi que applicare per
 compensationem bona tui debitoris defuncti
 si hic vivat dixi §. 1. n. 6.) que forte invenientur esse
 mortui apud te.*
 Respondo posse: quia sicuti potuisses alibi depo-
 sita occulte accipere, ita potes depositata apud te
 retinere.
 Verum magna est difficultas, an idem possis, quan-
 do acceptio esset in prejudicium aliorum creditorum
 Defuncti, qui essent magis privilegiati seu anteriores, nec
 debet facultas satisfaciendi omnibus. Si tibi, v. g. defun-
 ctus debet centum ex debito curren-
 ti, nec defunctus relinquit nisi centum, quæ sunt depo-
 sita apud te, poterisne cum prejudicio dotantium hæc
 centum occulte retinere?

Respondo posse, Id, quod tamen tribus dictis opus
 est, ut explicem, ac probem. Et, ut rides, loquimur,
 quando res tui debitoris apud te invenitur: si enim
 quod te non esset illam cum prejudicio magis privile-
 giorum, surripere nunquam posses, quia clarè tunc
 impetretur aliquid, nullo modo tuum, ut mox claritùs
 patet.

3. Dico enim primò: Si res apud te est ejusdem rati-
 onis cum illa, quam tibi debebat defunctus, v. g. pecuniam
 debet & tu invenitis habere apud te, potest ejus mor-
 tuusdæ consignatam in ejus vita æqualem pecuniam,
 potes illam tibi occulte retinere. Ita de Lugo, *tom. 1. de
 p. 4. 16. sect. 6. n. 126.* Ratio est, quia, quando tu habuisti
 pecuniam tui debitoris, visus est debitor, quasi æquali-
 ter pecuniam debitam tibi solvisse, atque aded ea pecu-
 niam tua est, & consequenter, eo mortuo, tu nihil ha-
 bes defuncti, quod creditoribus anterioribus obliga-
 tum sit.

Noque dicas, quando tibi in vita is prædictam pec-
 uniam consignavit, cum non potuisset illam tibi solvere
 ante prejudicio anteriorum: Ne id dicas, inquam, nam
 probabilem hic suppono doctrinam Molinae, *tom. 2.
 de 16. n. 46.* apud Dian. mox citandum, docentis, quando
 debitor ex propriis solvit debitum posteriori creditori,
 cum solvi deberet priori, non teneri huic posteriorem
 creditorem ad restitutionem, de qua re suo loco interim:
 Lugo, *sect. 4. de Lugo, p. 3. tract. 5. resol. 10. & p. 5. tract. 13.
 n. 79.* Cui quidem solertissimo, & humanissimo Viro
 gratias ex corde ago, quod me indignum laudet, & citet
 in p. 5. 10.

Nam, quod interdum meas sententias approbaret, in-
 notum verò nequaquam, imò contra illas non semel in-
 terrogavi omnes perinde facimus, pugnantem nimium
 intellecta dumtaxat, non voluntate.

Pars I.

4. Dico secundò, si res alia, seu diversæ defuncti
 inveniantur apud te, verbi gratia, vestes, vasa argentea,
 &c. atque hæc habeas in pignus tui crediti, potes tibi
 ea per compensationem retinere, quamvis cum præju-
 dicio magis privilegiatorum. Ita de Lugo *loc. cit. n. 127.*
 Ratio est, quia tunc rem tuam tenes, pignus enim suc-
 cedit loco rei. Sensus enim dantis pignus, est: *Retine
 tibi hæc rem, si pecuniam illam tibi non reddo, seu donec
 tuam pecuniam reddam.* Cum ergo hæc conditio appo-
 sita non sit, res tua remanet, non aliena.

5. Dico tertio, si eadem res alteri non hypotheca-
 ta, seu subiecta, quamvis non titulo pignoris, sed alio
 quocunque, verbi gratia, commodati, depositi, &c. apud
 te modo dicto remaneant, pari modo per compensatio-
 nem retinere poteris. Ita Homobon. Fern. Tanner. &
 ex parte Comitoli, quos citat, sequiturque Dian. *part. 3.
 tract. 5. resol. 10. & p. 7. tr. 10. resol. 18.* Hoc dictum præ cæ-
 teris est controversum, negaturque mordicus à de Lugo,
d. disp. 16. sect. 6. num. 127. Ratio, quæ mihi occurrit,
 quæque omnia contraria argumenta solvit, non est,
 quia difficile satis apparet persuadere hominibus, ut
 debeant sincere labi ex suis manibus, quod sibi debetur,
 & aliis potius consulere, quàm sibi. Hanc rationem
 affert Fern. apud Dianam, *part. 3. tract. miscell. 5. resol. 10.*
 hæc enim ratio propter admirationem, nihil habet
 præterea. Sed quia, quando tu rem illam tui debito-
 ris, ipso vivente, habuisti, cum illam potuisses tibi
 applicare in compensationem tui crediti, remansit apud
 te, quasi in pignus: patet, quia rectè, statim atque il-
 lam habuisti, dicere poteras: *Iam sum de meo credito
 securus, Res mei debitoris jam apud me est. Certè si meum
 mihi non reddet, non ego suam hæc rem illi reddam.* Vir-
 tualiter ergo res illa pignus est tuum. Quoniam ergo, *n.
 precedente*, ex ipsa communi sententia, consentiente
 eodem de Lugo, actuale pignus tui debitoris retinere
 potuisti, sic & hoc veluti pignus virtuale, quod actuali
 æquivalet, poteris retinere.

Quodnam debitum ex multis solvatur per primam
 compensationem, dixi *sup. lib. 1. in dec. cap. 3. §. 7. v. Com-
 pensatio.* De compensatione in Missis, *lib. 3. de Sacra-
 missa, cap. 1. §. 3. à num. 102.* & de Iuramento nolendi uti
 compensatione, *sup. lib. 3. in dec. cap. 2. §. 5. à num. 34.* dis-
 putavimus, &c.

CAPVT VI.

An extremè, vel graviter indigenti liceat
 furari.

1. Quid sit extremè, qui graviter, quid commu-
 niter indigere, satis explicuimus in superiori-
 bus, *lib. 5. cap. 1. §. 1. num. 13.* quæ omnino sunt reco-
 lenda, ut etiam, quæ sunt bona necessaria ad vitam,
 quæ ad statum, quæ superflua.

Quibus habitis, tria pro certis teneri ab omnibus
 puto, tria esse controversa.

§. I. Trium certa.

1. Certum est primò, extremè indigentem posse
 quodlibet surripere, quod sit necessarium ad
 extremam indigentiam sublevandam. Ratio commu-
 nis est, quia res temporales sunt à Deo datæ, ut vita
 omnium rerum temporalium nobilissima conservetur:
 quod vitæ conservandæ jus cum nemo à se abdicare
 poterit per rerum divisionem, jure Gentium intro-
 ductam, fit, ut in ea necessitate, omnia sint com-
 munita: nec illorum Dominus possit sine peccato ejus
 speciei quam *mox §. 2. à num. 4.* decernam, impe-
 dire: imò si impediret, posset cum moderamine in-
 culpæ vitæ ab indigenti occidi. Si tamen sit,
 qui probabiliter indigentem sublevet, vel ipse exer-
 cendo artem suam sibi succurrere possit, non peccabis,
 D d impediens

impediendo, vel non dando, & ipse si à te sumeret, fur esset, & latro. Ita Castro Pal. 10. 1. tract. 6. d. 2. de Char. p. 2. n. 4. quia in his circumstantiis non est in necessitate.

2. Certum mihi est secundò, Idem esse dicendum in valde gravi necessitate, quod in extremis. Ita idem num. 13. & part. 9. num. 5. Lell. lib. 2. c. 12. num. 71. Valse. aliique quos refert de Lugo, loc. cit. sect. 7. n. 153. contra Turr. Azor. Caiet. ab eodem. relatos. Dicast. lib. 2. de just. tract. 2. d. 9. dub. 9. num. 256. alios citans. Ratio est, quia pari modo naturæ aditum est, ut gravem necessitatem quæ faciliè vergit ad extremam, à se quisque, quoquo modo potest, avertat.

3. Unum pro utrique his certis adverto: à proximo extremè, vel graviter indigente te extremè item indigentem non posse illud surripere, quod indigentiam sublevet: nec te indigentem graviter ab graviter indigente. Ratio communis est, quia tunc sine controversia melior est conditio possidentis, atque adeò habet potius jus utendi rebus suis, ne pereat, vel ne cadat ex gravi ad extremam, quam quilibet alius.

An positò, quod surripueris, obligaris in pari necessitate restituere, alia est quaestio alibi, Deo dante, decidenda.

4. Certum est tertio: Sicuti potest indigens in prædictis casibus pro se surripere; sic etiam alium pro ipso surripere in iisdem casibus posse, si is alius non habeat unde possit de suo indigentem sublevare. Ratio est, quia tunc is surripit nomine indigentis, & ut ejus instrumentum: sed si is habeat, unde possit de suo, non vulgaris est difficultas. Verum, quia non est admodum frequens, & nimis proluxa exposcit distinctiones, satis est eam videre apud Bonac. q. 2. de rest. in partic. quest. 8. p. 3. num. 8. Valq. c. 2. de elem. dub. 1. 2. 3. de Lugo, de just. tom. 1. d. 16. sect. 7. à n. 173.

§. II. Tria controversa.

Extremè indigens an à graviter indigente licitè surripiat?

1. Primum, quod controvertitur, est: An extremè indigens possit rem sibi necessariam surripere à graviter eadem indigente?

Respondeo: Aliqui absolute negant. Ita Rosella, S. Anton. aliique apud Sanchez, max. citandum. Aliqui absolute concedunt. Ita Sanchez in cons. lib. 1. cap. 8. dub. 5. num. 28. verum, neutri sine sequenti distinctione sunt recipiendi: Si enim graviter proximus hic indiget illa re ad conservanda ea bona, quæ ipsi sunt necessaria simpliciter, ad suum statum ita conservandum, ut sine illa in valde gravia mala proflueretur, non potest extremè indigens ea surripere, nec proximus prædictus obligatur dare. At si graviter indiget illa re ad conservanda sua ea bona, quæ non sunt simpliciter ita necessaria, ut sine illis in valde gravia mala ingruerent, potest extremè indigens ea surripere, & proximus prædictus dare obligabitur. Ita Coninch. de char. d. 27. num. 134. Ratio est, quia posteriore casu verè ipsi non imminet grave malum, at in casu posteriore mala illa tam gravia moraliter ipsi morti æquiparantur: & aliquando sanè accidit, ut eligeret quis potius mori, quam gravia illa sustinere: imò sup. lib. 5. c. 1. §. 1. à num. 12. attulimus Doctores docentes non solum graviter indigentem, sed nec etiam divitem obligari magnis expensis, & extraordinariis mediis extremè periclitanti in vita succurrere: qui locus est omnino relegendus.

Indigens an surripere, vel consumere debeat animo reddendi?

2. Secundò, an extremè, vel graviter indigentes, quando quid surripiunt (nam quando rem antea surreptam, postea consumunt, dicam max. num. 4.) ad suas necessitates movendas, obligentur accipere eo animo

ut si ad pinguiorem fortunam pervenerint, debent restituere, quod est querere, An accipere queant solutè, an sub ratione mutui. Et rursus, An quando hos indigentes sublevare obligatur, facti obligationi faciat, si det mutuum sub eadem conditione pinguioris fortunæ, an potius, debeat dare solutè.

Respondeo: Nonnulli docent, tum eos indigentes debere accipere sub ratione mutui, tum divitem potius sub eadem ratione dare. Ratio est, inquit, quia non adest obligatio, nisi eos pauperes sublevandi: at mutuum satis, superque sublevantur. Ita Navarrus, & apud Sanchez in cons. lib. 1. cap. 5. dub. 5. num. 51. apud Dicast. lib. 2. de just. tract. 2. d. 9. à num. 220. nulli verbò docent contrarium, id est, posse absolute peres rem subfurari, & divitem non posse restituere onus imponere. Ratio est, aiunt, quia in ea necessitate omnia sunt communia: Ergo non est unde ad mutuum recurri debeat. Ita Castro Pal. loc. cit. part. 4. num. 4. assertens Val. Coninch. Suar. aliòsque; & apud Sanchez loc. cit. num. 53. & Dicast. loc. cit. num. 224. approbantes hanc sententiam, illamque vocantes probabilissimam, & magis piam, quam Val. tom. 3. d. 3. q. 9. part. 4. appellat de Fide. Vtraque sententia est probabilis: re potest quidem Dominus imponere illud onus, quando opinionem sibi faventem, sed poterit etiam indigens illud non acceptare, excipiendo scilicet rem pro se separatam.

Locuti autem sumus de his indigentibus, qui necesse spe morali sunt habituri bona, & facultates. Nam si spes adest, non videtur adesse ratio, cur, & indigens possit furari, & dominus debeat absolute dare.

3. Hactenus dictum est, quando res surripitur tempore indigentis, eodemque consumitur. Sed quid primum si surripias tempore, quo non indiges, ut deinde incideris in necessitatem extremam, vel gravem, illam consumas. Furatus es, v. g. decem aureos nudius tertius, utique committis peccatum, verum, hodie existens in gravi necessitate, quæ in gravi morbo, sine ulla spe habendi pecuniam, illa vitam conservandam expendis, obligaberisne ei ad restitutionem fortunam rediens ad restitutionem? Quid secundo, si rem domini inveniatis habere ex iusto contractu, v. g. ex deposito?

Respondeo ad primum. Te obligat communis sententia. Ita Sylvest. v. Furum, quest. 5. Ang. 9. Fort. 4. Valsequez opus. de elem. cap. 1. dub. 8. num. 68. quia licet remanet obligatio ex radice delicti à te commisso. Solum pro illo tempore, quo tu indiges, nec habes, unde reddas, suspenditur. Probatur, inquit Valsequez, quod tempore necessitatis solum habet homo jus ad suam necessitatem sublevandam. At ad hanc sublevandam factum est, si obligatio suspendatur, seu impediatur, non tantum quod omnino tollatur. Nihilominus non est probabilis sententia te tunc liberans ab omni restitutione, Ita Petr. Navarr. de rest. lib. 4. cap. 4. num. 24. Castro Pal. tom. 1. tract. 6. disp. 2. part. 10. num. 3. Ratio est, quia sicuti illo tempore necessitatis, habes jus surripiendi, & consumendi, nec solum, ut dicebat Valsequez, sublevandi quomodocunque necessitatem: ita habes jus tunc rem aliàs surreptam consumendi, est enim ac si rem de novo surripes, quod tibi licet. Ad id dominum tunc teneri dare, ergo tu veluti de novo potes accipere: unde tunc consumens videris sufficienter implere obligationem restituendi, contractam ex delicto, cum rem consumas; perinde ac dominus teneret vellet consumi, si apud ipsum res inveniretur. Denique infra. tract. 2. cap. 2. §. 8. num. 2. ut probabile docebimus non obligari furem rem restituere, si res perit apud ipsum eo modo, quo peritura fuisset apud dominum, sed in casu nostro æque pecunia consumenda erat apud dominum, quia eam tenebatur huic indigenti dare, ergo, &c.

Respondeo ad secundum cum necessaria distinctio

indigens habet ex sua necessitate jus ad occupandas res, quæ sub nullo sunt dominio, & contra Iustitiam faceret, qui jus illud per vim impediret: sic habet idem ius ad occupandas eas res, quæ sunt sub dominio alicujus, quia in necessitate omnia sunt communia, & primi occupantis, perinde profus, ac si ea essent sub nullo dominio.

Dico tertio, obligationem, quam habet dives non repetendi, seu non resumendi res, quas indigens pro sua necessitate sublevanda occupavit, est ex Iustitia. Ratio est clare ex dictis, quia, ut vidimus n. 5. post occupationem indigens fit dominus rei occupatae.

Ex dictis jam colligitur divitem, si cibum, v. g. non offerat indigenti, non obligari ad refarcienda damna facta, si forte is fame moriatur, quia tunc dives contra Charitatem peccat, non contra Iustitiam: obligari autem, si vi impediat a sumendo, vel si cibum jam ab indigenti occupatum per eam vim repetat, quia tunc peccat contra Iustitiam.

CAPVT VII.

De Continuatione peccati furti in eo, qui non restituit. Remissive.

DE hac re, ea, quæ dixi in *Methodo Confess.* l. 2. c. 1. §. 7. loquendo universim de peccato habituali, satis, superque sunt pro praxi: ea igitur legere ne graveris.

CAPVT VIII.

De emptione rei furtivæ.

1. Sermo hic est de e mente mala fide, licet autem qui dubius est, rem esse furtivam, & sub hoc dubio emit, sit etiam sine controversia emptor malæ fidei; quia debuit prius indagare veritatem, secus culpabiliter rem illam contrahat: tamen non statim, ac habetur rumor, vel suspicio, quodd, qui vendit, solet res furtivas vendere, iudicandus est injustus venditor: sed debent rationes alicujus momenti id persuadere: quæ nemo, si non constet, præsumendus est delictum committere.

2. Iam verò duplici modo se habere is potest, qui rem ejusmodi furtivam emit. Primo, animo sibi retinendi. Secundo, animo reddendi illam domino, à quo pretium suum recipiat.

3. Si se habeat priore modo, præter peccatum furti debebit illam rem domino restituere, ut nimis est clarum, etiam si multo pretio eam emisset, & etiam si hoc pretium à suo veditore nequaquam esset recuperaturus. Ratio est, quia, qui dolose agit, dignus est, ut amittat rem, & pretium.

4. Hinc fit, ut ipse fur, qui accepto pretio rem furtivam vendidit, & eandem consignavit ei, qui sciebat rem esse furtivam, si facti ipsum pœniteat, non debeat reddere pretium ipsi ementi, sed domino rei. Ita Molin. tom. 3. d. 330. n. 3. Ratio est, quia dum ipse mens sciebat rem illam furtivam esse, sponte, & culpa sua se subiecit periculo amittendi pretium, & rem.

5. Sed emergunt duæ non passim obviæ difficultates. Prima est, an si dominus jam ab e mente recuperavit rem suam, possit fur retinere sibi pretium habitum ab e mente, quandoquidem diximus pretium reddi non debere ipsi ementi? Respondeo. Sanè tunc acquitas non vult, ut latro ditescat alienâ pecuniâ: quare in eo casu reddere debere pretium emptori, & ita iudicandum fore à iudice etiam in foro externo, mihi dubium non est.

Quod si fortè dominus habuit jam pretium suæ rei ab ipso fure, non est justum, ut idem dominus habeat

D d 2 beat

indigens ex Castro Pal. l. c. num. 1. cit. Bonac. Vasq. Azor. ubique. Si rem apud te habeas ex contractu transference dominium, v. g. ex mutuo, debes restituere, quia tunc non consumis rem alienam in necessitate illa, sed tibi ipsi, & obligatio ex contractu jam perseverat. Si ex contractu non transference dominium, v. b. gratia, ex contractu non obligas restituere, quia consumis rem tuam, at contractus depositi, vel similis non obligat restitutionem, quando sine ulla culpa res perit, ut si res sit sine culpa indigentis perit, ergo, &c.

Indigenti an res ipsi necessaria debeatur ex Iustitia?

4. Tertio, An extremè, vel graviter indigens habeat jus Iustitiæ ad res quibus indiget, ita ut dives eas obligetur ex Iustitia porrigere nec solum ex Charitate, sed ex Iustitia. Id valde præstat scire propter obligationem restitutionis damnum ex negatione rerum, quæ dare dives forte recuset, quam restitutionis obligationem sola culpa contra Iustitiam, non verò contra Charitatem vitios, ut sæpe diximus, parit.

Respondendo, debet hic separari quatuor questiones, quæ, quia nonnulli clare non separant, valde confuse mixtæ.

Prima questio est: Quodnam jus indigens habet ad res, quæ indiget, Iustitiæ, an alterius virtutis? Secunda, qua obligatione dives indigenti succurrere debet, jus enim accipiendi in uno, & obligatio succurrendi in altero, non semper ex eadem virtute procedunt: nam ex Religione obligor propter votum, vel gratia, dare elemosynam Ecclesiæ: at Ecclesiæ non habet jus nec Religionis, nec Iustitiæ clam elemosinam surripendi. Tertia, ea obligatio, quam habet dives succurrendi, estne etiam offerendi; an solum non impediendi indigentem, quando rem vult accipere, & solum non repetendi; quando jam pauper accepit. Quarta, si est obligatio ad utrumque, utne recipiat ex Iustitia, an altera ex Iustitia; altera ex Misericordia: His questionibus exactè distinctis cum satisfactum, facile erit ad controversiam propositam respondere.

Quoad Primam questionem, sic statuo: Ipse indigens habet jus Iustitiæ accipiendi rem sibi modis nec necessariam: Ius, inquam, Iustitiæ, hoc modo: non in statu atque indiget, fiat dominus rei, sic enim cum plures in mundo indigent, omnes essent domini, quod non est dicendum: sed ita, ut statim atque illam recipit sibi faciat suam. Ita de Lugo, tom. 1. de iust. d. 1. §. 7. a. num. 143. Ratio est, quia id satis est ad succurrendum necessitati.

Quoad Secundam: Dives obligatur succurrere ipsi ex Charitate, seu Misericordia. Ita Castro Pal. l. c. per. 3. num. 2. alios referens, Less. lib. 2. cap. 12. dub. 12. Ratio est, quia cum res sit sua, atque ipse, antequam eam pauper occupet, sit dominus absolutus, ut dictum est, non apparet, unde obligatio ex Iustitia nasci queat. Adde ipsum obligari ad succurrendum, ut sic solvatur indigentem: at hic, titulus Misericordiæ est, non Iustitiæ.

Quoad Terciam, obligatio divitis est, tum ut offerat, tum ut non impediat. Ratio est quia, secus non observabitur præceptum de proximo in necessitatibus sublevando, præceptum, inquam, illud Mandavit Deus unicuique de proximo suo.

Quoad Quartam: Dico primò, hanc obligationem, quam habet dives offerendi, non esse ex Iustitia, sed ex Charitate, seu Misericordia. Ratio est, quia ipse non obligatur nisi succurrere, ergo non nisi ex motivo succurrendi: At motivum succurrendi est sublevatio indigentis, quæ est motivum Misericordiæ; ergo non obligabitur, nisi ex motivo Misericordiæ.

Deo secundò, eandem obligationem, quam habet dives non impediendi indigentem ab occupatione rei ipsi necessariæ, esse ex Iustitia. Ratio est, quia sicut

Para 1.